

РОБЪРТ ШЕКЛИ
НЯМА ЛИ ДА СИ
ПОГОВОРИМ МАЛКО?

Превод от английски: Рени Димитрова, 1997

chitanka.info

1.

Кацането беше проста работа въпреки гравитационните смущения, предизвикани от двете слънца и шестте луни. Ниската облачна покривка би могла да му създаде някои трудности, ако Джаксън кацаше на визуален режим. Но той смяташе това за детска прищявка. По-добре и по-безопасно си бе да разчита на компютъра и да се радва на пътуването си, излегнат назад.

На шестстотин метра от повърхността облаците свършиха. Джаксън можеше вече да види потвърждение на предишните си наблюдения: там долу имаше град. Съвсем истински град.

Професията му бе една от най-самотните. Но пък макар и да звучеше парадоксално, за изпълнението ѝ се изискваше човек да бъде голям бърборко. И поради това принципно противоречие, Джаксън бе придобил навика да си говори сам. Повечето от колегите му го правеха. Джаксън би разговарял с всеки, човек или извънземен, без значение от цвета и размерите му.

За това му плащаха и така или иначе това си му беше работата. Той говореше когато бе сам по време на дългите междузвездни пътешествия и още повече, когато бе в компанията на някого или нещо, което би му отвърщало. Смяташе, че има късмет, задето му плащат точно за този недостатък.

— И не само че ми плащат — напомни си той. — Ами ми плащат добре. Пък ми дават и премия на всичкото отгоре. Пък освен това, тази ми изглежда късметлийска планета. Чувствам, че май ще забогатея от нея. Освен ако не ме убият там, долу, разбира се.

Самотните полети между планетите и опасността от смърт бяха единствените недостатъци на тази служба. Но ако работата не бе опасна и трудна и заплащането нямаше да е толкова добро.

Дали щяха да го убият? Човек никога не знае. Чуждоземните форми на живот бяха непредвидими, точно както и хората или съвсем малко повече.

— Но аз не мисля, че ще ме убият — каза Джаксън. — Днес просто чувствам, че ще имам късмет.

Тази проста философия го поддържаше от години по дългите разстояния на самотните космически пътища. Пък и при посещенията на десет, дванадесет или вече двадесет планети. Не виждаше причина да променя възгледите си и сега.

Корабът кацна. Джаксън превключи контролните ключове на положение за готовност.

Той провери анализатора за кислород и съдържание на изотопи в атмосферата и направи бърз преглед на местните микроорганизми. Можеше да се живее тук. Той се облегна в стола си и зачака. Не отне много време, разбира се. Те, местните, туземци, автохтони или както и да ги нарече човек, се появиха откъм града, за да оглеждат космическия кораб. И Джаксън ги гледаше през прозореца.

— Ами хубаво — каза той. — Изглежда, че чуждоземната форма на живот по тези краища е най-меко казано хуманоидна. Това означава една пет хиляди доларова премия за стария чичо Джаксън.

Жителите на града бяха двукраки моноцефалоиди. Тоест едноглави същества. Имаха си съответния брой пръсти, носове, очи, уши и уста. Кожата им беше телеснобежова на цвят, устните — бледочервени, косите — черни, кафяви или червеникави.

— Бре, че те са точно като нашите хорица! — каза Джаксън. — Мамка му, ако не взема и допълнителна премия за това. Хуманоидчета, а?

Чуждоземците носеха дрехи. Някои от тях държаха красиво резбовани дървени пръчки, като бастуни на важни хора. Жените се украсяваха с резбовани и емайлирани орнаменти. На пръв поглед Джаксън определи развитието им като някъде в края на бронзовата ера на Земята.

Те приказваха и жестикулираха помежду си. Езикът им естествено бе неразбираем за Джаксън, но това нямаше значение. Важното беше дали изобщо *имат* език и дали звуците му могат да бъдат възпроизведени от неговия говорен апарат.

— Не е като на онази тежка планета миналата година — каза Джаксън. — Онези свръхзвукови копелдаци! Трябваше да си сложа

специални слушалки и микрофон и пак не беше както трябва.

Чуждоземците го очакваха и Джаксън го знаеше. Този първи момент на истинския контакт винаги си бе нервозна работа.

Точно тогава те са най-склонни да ти го начукат.

Той с нежелание отмести люка, разтърка очи и прочисти гърло. Успя да изобрази и усмивка. Каза си:

— Не се притеснявай. Помни, че си просто един малко странен междузвезден пътник, нещо като галактически скитник, който идва да им подаде приятелска ръка и така нататък. Ти само си минал да си поговорите малко. Нищо повече. Продължавай да мислиш така, сладурче, и чуждоземните глупчовци ще го повярват заедно с теб. Не забравяй Закона на Джаксън: всички интелигентни форми на живот споделят божествения грях на бърборенето, което означава, че триезичният Тунг от Орангус V може да бъде измамен точно по същия начин, както и Джо Доукъс от Сейнт Пол.

И така, залепил на лицето си леката изкуствена усмивка, Джаксън дръпна люка и го отвори напълно, след което пристъпи напред, за да си поговори малко.

— Е, хайде значи, как сте, бе? — попита веднага Джаксън само колкото да чуе звука от собствения си глас.

Застаналият най-близо чуждоземец отскочи назад. Почти всички останали се бяха намръщили. Няколко от по-младите имаха бронзови ножове в кании. Бяха груби оръжия, но не по-безопасни от някоя друга измишльотина. Чуждоземните започнаха да измъкват ножовете си.

— Хайде, спокойно, де — каза Джаксън, като се опитваше да говори весело и спокойно.

Те обаче измъкнаха ножовете си и започнаха да се приближават. Джаксън остана на мястото си в очакване, но готов да се хвърли назад към люка като ракета. Надяваше се да успее.

Това един от другите хора (май беше най-добре да ги нарича „хора“, реши Джаксън) пристъпи пред двамата нетърпеливци. Този беше по-възрастен. Той заговори бързо. Започна да жестикулира. Двата с ножовете го гледаха.

— А така — каза окуражително Джаксън. — Погледнете хубавичко. Я, какъв голям космически кораб! Здрава работа. Мощна. Изработена по наистина модерна технология. Трябва да ви накара да се позамислите малко, нали?

Така си беше. Чуждоземците се бяха спрели и ако не мислеха, поне говореха доста. Те сочеха кораба, а после града си.

— Май започвате да разбирате — каза им Джаксън. — Силата е универсален език, нали така, братовчеди?

На различните планети бе присъствал на много подобни сцени. Можеше почти да напише сценарий за разговора, който се провеждаше помежду им сега. Обикновено той имаше следното съдържание:

На далечна планета каца неканен гост с космически кораб, който предизвиква (1) любопитство, (2) страх и (3) неприязън. След няколко минути на благоговейно наблюдение, един от автохтоните обикновено казва на приятеля си:

— Хей, това проклето метално нещо трябва да съдържа бая сила.

— Прав си, Хърби — отговаря приятеля му Фред, вторият туземец.

— Разбира се, че съм прав — казва Хърби. — И мамка му, ако с такава мощ, технология и така нататък този проклетник не вземе да ни *зароби*. Мисля, че наистина го може.

— Прав си, Хърби, май точно така ще стане.

— Така казвам, де — продължава Хърби. — Аз мисля да не поемаме никакви рискове. Абе като го гледам, ми се вижда *приятелски* настроен, но понеже има толкова *сила* на разположение, не ми се вижда да е на добро. И баш сега е най-хубаво да му видим сметката, понеже си седи и чака да го приветстваме с добре дошъл или нещо подобно. Я да го оправим това копеле, пък после ще му мислим какво би и какво не би се случило, ако...

— Съгласен съм с теб, Боже мой — извиква Фред. Останалите също потвърждават съгласието си.

— Давайте, момчета — извиква Хърби. — Да го оправим този извънземен хитрец *веднага!*

И така, те тръгват, но внезапно, в последната секунда, старият Док (третият туземец) се намесва.

— Чакайте, момчета, не може така. Все пак ние имаме закони и...

— Върви по дяволите с твоите закони — казва Фред (скандалджия по рождение и малко тъповат).

— И освен законите, това може да бъде доста опасно за нас.

— Ние с Фред не се страхуваме — казва смелият Хърб. — Може би за теб е по-добре да идеш на кино или нещо там, а, Док. Ние с приятелчетата ще се оправим с това.

— Аз не говоря за близка персонална опасност — упорито продължава Док. — Аз се опасявам от разрушаването на целия ни град, от унищожаването на нашите обични същества, от разрушаването на цялата ни култура.

Хърб и Фред се спират.

— Какво говориш, Док? Та той е просто един досаден извънземен. Бутваш му ножа в корема и той пуска кръв като всеки друг.

— Глупаци! *Тъпанари!* — изгърмява гласът на мъдрия стар Док. — Разбира се, че можете да го убиеите! Но какво ще стане после?

— Ъ? — казва Фред и ококорва сините си очи.

— Идиоти! *Говеда!* Да не мислите, че извънземните имат само този кораб? Да не мислите, че не знаят къде е отишъл този тип? Хора, бъдете сигурни, че те имат още *много* кораби там, откъдето идва този и ако той не се върне навреме, те доста ще се разсърдят. И трябва да сте сигурни, че когато онези извънземни разберат какво се е случило, те ще се ядосат много и ще избръмчат дотук. И тогава ще пометат всичко и всички.

— Че откъде бих могъл да се сетя за такова нещо? — пита замаян Фред.

— Защото и ти би *направил* същото, не съм ли прав?

— Предполагам — казва Фред с глупава усмивка. — Аха, и аз бих направил така. Ама *те* може и да не правят така, а?

— Може, може — подиграва му се старият Док. — Е, синко, не можем да рискуваме цялата игра заради едно проклето „може“. Не можем да си позволим да убиваме този извънземен хитрец и да разчитаме, че неговите хора *може* и да не направят това, което всеки разумен човек би направил. Тоест да ни пратят по дяволите.

— Е, май наистина не бива — казва Хърби. — Но какво *да направим*, Док?

— Да изчакаме и да разберем какво иска той.

2.

Подобна на тази сцена се е случвала поне тридесет-четиридесет пъти. Тя обикновено приключва с решение за изчакване. Понякога контактърът от Земята е бивал убит преди да бъде даден този мъдър съвет, но на Джаксън му плащаха за подобни рискове.

Но пък когато контактърът е бивал убит, отмъщението за него е било ужасно и неизбежно. За съжаление, разбира се, защото Земята е много цивилизована и хората там са свикнали да живеят според закона. Някоя цивилизована и законосъобразяваща се раса не обича да извършва геноцид. Всъщност хората от Земята смятат геноцида за нещо твърде неприятно и не обичат да четат такива работи в сутрешните си вестници. Пратениците трябва да бъдат защитавани, разбира се, и убийството им да бъде наказвано. Всеки го знае. И все пак, човек не се чувства добре, когато чете за геноцид по време на сутрешното си кафе. Такива новини могат да ти развалят целия ден. Три или четири геноцида и човек просто може да се ядоса така, че да не гласува вече.

За щастие няма много възможности за подобни бъркотии. Извънземните обикновено бързичко разбират нещата. Въпреки езиковата бариера те схващат, че земните хора просто *не бива* да бъдат убивани.

А после, лека-полека научават и останалото.

Смелчаците вече бяха прибрали оръжието си. Всички се усмихваха с изключение на Джаксън, който се беше озъбил като хиена. Чуждоземните извършваха грациозни движения с ръце и крака, с което вероятно го поздравяваха.

— Е, това наистина е друга работа — каза Джаксън, който също направи приятелски жест. — Кара ме да се чувствам наистина като у дома си. А сега, предлагам да ме заведете при вашия вожд, да ми покажете града и така нататък. После аз ще си седна на задника и ще понауча езика ви, след което ще си поговорим мъничко. А най-накрая всичко ще стане чудесно. *Напред!*

Като изрече това, Джаксън тръгна бързо в посока на града. След кратко колебание, новопосветените му приятели го настигнаха и тръгнаха с него.

Всичко се развиваше по план.

Джаксън, както и всички останали контактъори, беше полиглот с изключителни възможности. На първо място разполагаше с изключителна зрителна памет и невероятно остър слух. Още по-важно бе, че притежаваше страхотен усет към езиците и недостижима интуиция за значението на думите. Когато Джаксън чуеше непознат език, той бързо схващаше главните особености и основния строеж на основите на езика. Почти без усилие той различаваше говорните, структурните и емоционалните аспекти на речта. Граматическите елементи не бяха бариера, а съставянето на изречения и произношението не му създаваха трудности. Той не знаеше много за науката лингвистика, но не му и трябваше. Джаксън беше талант. Лингвистиката бе създадена, за да описва и обяснява неща, които той знаеше по интуиция.

Още не беше срещал език, който да не може да научи. И не очакваше да има такъв. Както често казваше на приятелите си от „Клуба на острите езици“ в Ню Йорк: „Ех, приятелчета, наистина няма нищо *сложно* в чуждите езици. Поне в тези, които сме срещали досега. Трябва да ви кажа, момчета, че човек, който може да говори сиукски или кхмерски, не може да изпита кой знае какви трудности там, между звездите.“

И така си беше до днес...

След като стигна в града, Джаксън трябваше да изтърпи доста досадни церемонии. Те продължиха цели три дни, и то почти без прекъсване. Ами че не всеки ден им идваше гост от космоса. Така че беше съвсем естествено всеки кмет, губернатор, президент и градски съветник, *заедно* със съпругите си, да поискат да се ръкуват с него. Това бе съвсем разбираемо, но Джаксън съжаляваше за загубеното време. Той си имаше работа за вършене, част от която не особено приятна, и колкото по-бързо започнеше, толкова по-бързо щеше да я свърши.

На четвъртия ден той успя да намали официалните глупости до минимум. Това беше и денят, когато започна сериозно да учи местния език.

Езикът, както всеки лингвист би ви казал, е без съмнение най-красивото творение, което някой може да срещне. Но в тази красота има и елемент на опасност.

Езикът може да бъде оприличен на бляскавата, непрекъснатоменяща се повърхност на океана. Както и в океана, човек никога не знае какви скали могат да бъдат скрити в тъмните му дълбини. И най-бистрата вода крие предателски препятствия.

Джаксън, добре подготвен за неприятности, не срещна такива в началото. Основният език (Хон) на тази планета (На) се говореше от по-голямата част от жителите ѝ (Ен-а-То-На — буквално, хората от На, или Наяните, както Джаксън предпочиташе да мисли за тях). Хон изглеждаше доста проста работа. В него се използваше една дума за дадена идея и това не позволяваше грешки, неразбиране или изкривяване на значението. Идеите се изричаха от съчетания на прости думи (космически кораб например беше *хо-ра-айе-ан* или лодка, летяща над небето). Затова Хон беше много подобен на китайския или анамитския език на Земята. Разликата в ударенията се използваше не само за да се разпознаят омонимите, но също и да се отбележи „усет за реализъм“, телесен дискомфорт и три вида на очаквано удоволствие. Всичко това беше интересно, но не и кой знае колко трудно за един компетентен лингвист.

Всъщност език като Хон бе по-скоро досаден, поради големия речников фонд, който трябваше да бъде запомнен. Но поставянето на ударение и мястото на думата в изречението, макар и смешно, беше важно за човек, който иска да говори смислено. Затова общо взето Джаксън не беше недоволен и попиваше езика толкова бързо, колкото можеха да му го преподават.

След около седмица Джаксън с гордост можа да каже на учителя си:

— Много красиво и приятно добро утро, най-уважавани и достойни учителю. Как е вашето благословено здраве в този великолепен ден?

— Поздравления най-ирд вунк! — отвърна учителят с топла усмивка. — Акцентът ти, скъпи ученико, е превъзходен! Определено гор нак всъщност, пък и твоята схватливост към милия ми майчин език е доста ур нак тай.

Джаксън светна от комплиментите на милия стар учител. Чувстваше се доста доволен от себе си. Разбира се, трябваше да признае, че не разбра няколко думи. Ирд вунк и ур нак тай му звучаха някак познато, но гор нак му бе напълно чужда дума. И все пак, можеше да се очакват някои празнини при един начинаещ в изучаването на всеки език. Но той вече знаеше достатъчно, за да разбира наяните и да говори така, че и те да го разбират. А работата му изискваше точно това.

Този следобед той се завърна на кораба си. Беше оставил люка отворен през цялото време, откакто бе дошъл на На, но установи, че нищичко не е откраднато. Той поклати тъжно глава, но не си позволи да се разтревожи. Напълни джобовете си с различни предмети и тръгна обратно към града. Беше готов да изпълни последната и най-важна част от работата си.

3.

В центъра на търговския район, на пресечката на Ум и Алхрето, той откри онова, което търсеше: кантора за продажба на недвижими имоти. Влезе и бе заведен в канцеларията на господин Ерум, младши партньор на фирмата.

— Добре, добре, добре! — възкликна Ерум, докато разтърсваше сърдечно ръката му. — Това е истинска чест, господине, много голяма и сериозна привилегия за нас. Мислите ли да закупите някакъв имот?

— Точно това смятам да направя — каза Джаксън. — Освен, разбира се, ако няма никакви дискриминационни закони, забраняващи ви да продавате на чужденец.

— Няма такива трудности — отвърна Ерум. — Всъщност за нас е истински *орай* на удоволствието да приемем човек от вашата далечна и великолепна цивилизация между нас.

Джаксън се въздържа да не се изкикоти.

— Тогава единствената друга трудност, която мога да си представя, е въпросът за законното участие в търг. Аз, разбира се, не притежавам ваша валута, но имам известни количества злато, платина, диаманти и други неща, които се смятат ценни на Земята.

— Те са ценни и тук — каза Ерум. — Казвате количества ли? Скъпи ми господине, няма да срещнем трудности. Както казва поетът, нито *благъл* няма да *мит* или *оус*.

— Надявам се — отвърна Джаксън. Ерум бе използвал няколко думи, които той не знаеше, но това нямаше голямо значение. Основното бе достатъчно ясно. — Предлагам да започнем с някое добро местенце за развитие на производство. Все пак аз трябва да правя нещо. А след това може да си купя и къща.

— Определено *проминекс* — весело каза Ерум. — Знаете ли, аз тъкмо *райш* из моите списъци тук... Да, какво ще кажете за една фабрика за *бромикаин*? Тя е в отлично състояние и лесно може да бъде преустроена за производство на *вор* или да се използва в този й вид.

— А съществува ли реален пазар за *бромикаин*? — попита Джаксън.

— Ами, благословен да е моят *мюргентан*, разбира се, че има! *Бромикаинът* е от първа необходимост, въпреки че продажбата му е сезонна. Разбирате ли, рафинираният *бромикаин*, или *арийзи*, се използва от прехвърлячите на *протигаши*, които естествено жънат през сезона на *солтис*, освен в онези клонове на промишлеността, които са се насочили към *तिकотеване на риватура*. Те, от стабилна...

— Добре, добре — каза Джаксън. Него не го интересуваше какво е това *бромикаин* и не очакваше някога да види. Но щом като беше печеливш, това бе достатъчно да задоволи изискванията му.

— Купувам я — каза той.

— Няма да съжбялявате — одобри Ерум. — Една добра фабрика за *бромикаин* е *гарвелдис багатис*, а така също и *менифой*.

— Разбира се — каза Джаксън, като съжбяляваше, че речникът му на Хон не е достатъчно богат. — Колко струва?

— Е, господине, цената не е проблем. Но преди това трябва да попълните *оланбрий* формуляр. В него има само няколко *скен* въпроса, които *ни нага* всеки.

Ерум подаде формуляра на Джаксън. Първият въпрос беше: „Някога, в момента или в миналото случвало ли ви се е да *еликирате* *мушки форсикали*? Изредете датите на всички случаи. Ако няма такива, опишете причината за *трансгришал редукт*.“ Джаксън не чете по-нататък.

— Какво означава това? — попита той Ерум. — Какво значи да *еликирам* *мушки форсикали*?

— Да значи ли? — несигурно отвърна Ерум. — Ами че то си значи точно това. Или може би почти същото.

— Искам да кажа, че не разбирам думите — каза Джаксън. — Не можете ли да ми ги обясните?

— Няма нищо по-просто — зарадва се Ерум. — Да *еликираш* *мушки* е почти същото като да *бифур* *пробишкай*.

— Моля?

— Значи... Ами да *еликираш* всъщност е доста обикновено нещо, макар че не е особено законно. *Скорбадишването* е форма на *еликиране*, също както и *манруб гаринг*. Някои казват, че дори когато

въздъхваме *дрозически* във вечерния *субсис*, ние всъщност *еликираме*.
Лично аз смятам това за малко пресилено.

— Нека опитаме *мушките* — предложи Джаксън.

— Да, нека опитаме! — възкликна със смях Ерум. — Ако само можеше, ех! — Той бутна с лакът Джаксън в ребрата.

— Хмм, да — отвърна хладно Джаксън. — Може би все пак ще ми кажете какво точно е *мушка*?

— Разбира се. Само че такова нещо няма — отвърна Ерум. — Във всеки случай не се среща в единствено число. Една *мушка* е логическа безсмислица, не разбирате ли?

— Готов съм да ви повярвам. Но какво са *мушки*?

— Ами, на първо място, те са обект на *еликиране*. Второ, те са дървени сандали с половин размер, които се използват за стимулиране на еротичните фантазии между религиозните Кутори.

— Е, най-после май стигнахме до нещо! — възкликна Джаксън.

— Само при условие, че имате вкус към подобни неща — отвърна с презрителна студенина Ерум.

— Аз говорех за това, че най-после започнах да разбирам значението на въпроса във формуляра.

— Разбира се, извинете — каза Ерум. — Но виждате ли, там питат дали някога изобщо сте *еликирали мушки форсикали*. А това означава съвсем друго нещо.

— Така ли?

— Ама, разбира се! Модификацията променя цялото значение.

— Боях се, че има нещо такова — замисли се Джаксън. — Дали мога да очаквам, че ще можете да ми обясните какво означава *форсикали*?

— Естествено! Нашият разговор сега, с малка помощ на *деме* въображение, би могъл да бъде определен като *форсикали* насочен разговор.

— А... — каза Джаксън.

— Да — продължи Ерум. — *Форсикали* е начин, средство. То означава „духовно водачество от страна на приятелски настроен събеседник“.

— Е, това е нещо по-разбрано. В такъв случай, когато някой *еликира мушки форсикали*...

— Силно се опасявам, че сте на погрешен път — прекъсна го Ерум. — Дефиницията, която ви дадох, може да се приложи само за разговори. Когато става дума за *мушки*, то е напълно различно.

— Тогава какво означава?

— Ами то означава... Или по-точно изразява... Напреднал и опасен случай на *еликидация на мушки*, но с определено *нмогметичен* уклон. Аз лично смятам тази фразеология за доста неприятна.

— А как бихте го казали вие?

— Аз просто бих го задраскал от езика — замислено каза Ерум. — Бих казал направо: „Случвало ли ви се е сега или някой друг път да *дунфигелерс вок* в незаконни, неморални или *инсиртис* условия, със или без помощта и/или съгласието на *брахниян*? Ако да, опишете кога и как. Ако не, напишете *неугрис крие* и защо не.“

— Значи така бихте го казали, а?

— Разбира се — уверено каза Ерум. — Тези формуляри са за възрастни, нали? Тогава защо да не наричаме *спиглера спиглер*, а *спей*? На всеки му се е случвало някога да *дунфиглира вок*. И какво от това? Ничии чувства не могат да бъдат наранени от това, за Бога. Искам да кажа, че това всеки го прави лично с парче дърво, така че няма защо да се изпада в паника, нали?

— Дърво ли?

— Разбира се *дърво*. Най-обикновено, мръсно парче дърво. Или поне аз така смятам. Освен ако човек не вземе да изпитва чак пък такива чувства.

— Ама какво правят с дървото? — попита Джаксън бързо.

— Да правят ли? Нищо. Като си помислиш сериозно. Но религиозната аура е просто много важна за така наречените интелектуалци. Те по мое мнение не могат да изолират простия, първичен факт — *дървото* — от културната *волтурнеса*, която го заобикаля по време на *фестербиса* и до известна степен също и през *юиса*.

— Такива са интелектуалците — каза Джаксън. — Но *вие* можете да го разберете и смятате, че...

— Аз смятам, че всъщност няма от какво толкова да се възхищаваме. И наистина мисля така. И мисля освен това, че една катедрала не е нищо повече от купчина камъни, ако се погледне реално. Просто нищо повече от куп камъни. Както и гората е просто

сбор от атоми. Защо тогава да смятаме и това за различно? Тоест човек може да *еликира мушки форсикали* без дори да използва *дърво*! Вие как мислите?

— Впечатлен съм — каза Джаксън.

— Не ме разбирайте неправилно! Аз не казвам, че е *просто*, естествено или дори *правилно*. Но така или иначе човек би могъл да го направи! Че какво, човек би могъл да си представи, че *корми гряти* и пак нищо да не му стане! — Ерум замълча и се засмя. — Естествено, че човек би изглеждал глупаво, но нищо няма да му стане.

— Много интересно — каза Джаксън.

— Боя се, че станах малко досаден — Ерум избърса запотеното си чело. — Не говорех ли много високо? Мислите ли, че някой може да ме е чул?

— Разбира се, че не. На мен ми беше много интересно. Сега вече трябва да си тръгвам, господин Ерум, но утре ще дойда, за да попълня формуляра и да купя фабриката.

— Ще я запазя за вас — каза Ерум и като се изправи, топло стисна ръката на Джаксън. — И ви благодаря. Човек няма често възможност да си поговори толкова искрено с някого.

— И за мен беше много поучително — каза Джаксън. Той напусна канцеларията на Ерум и тръгна бавно към кораба си. Беше разтревожен, развълнуван и ядосан. Неразбирането на лингвистичните особености го дразнеше, независимо доколко неразбрани можеха да бъдат те наистина. *Трябваше* да разбере по някакъв начин как някой може да *еликира мушки форсикали*.

— Нищо — каза си той. — Ще порботиш тази нощ, Джаксън, момчето ми, а утре ще се върнеш и ще разпердушиниш онези формуляри. Така че не се тревожи, приятел.

Щеше да се справи с тях. Трябваше да се справи, дявол да го вземе, както и трябваше да притежава някаква собственост тук.

Това беше втората част от работата му.

Земята бе изминала дълъг път от първите дни на откровена агресия. Според историческите книги, един вожд в онези древни времена можел просто да изпрати войските си, за да завладеят онова, което той искал. И ако някой от хората му имал смелостта да го попита

защо толкова го иска, вождът можел да го обезглави или да го затвори, или да го зашие в чувал и да го хвърли в морето. И нямало даже да се почувства виновен, понеже твърдо вярвал, че той е в правото си.

Тази политика, технически наречена *право на господаря*, била една от най-съществените характеристики на *свободния капитализъм*, който древните познавали.

Но с бавното преминаване на вековете, културните процеси вземали връх. В света се появил нов морал и бавно, но сигурно чувството за честност и справедливост било възприето от земната раса. Вождовете трябвало да бъдат избирани с избори и били длъжни да изпълняват желанията на електората. Принципите на Справедливостта, Благородството и Милосърдието станали основни за хората и заменили старото право на юмука от древните времена на дивашките зверства.

Старите времена бяха отминали безвъзвратно. Днес нито един водач не можеше просто да *вземе*. Избирателите никога не биха му позволили.

Сега човек трябваше да има причина, за да вземе нещо.

Като например, ако някой земен гражданин, който по някаква случайност притежава имот, придобит по напълно законен начин на чужда планета, ненадейно почувства необходимост и поиска военна помощ от Земята, за да предпази себе си, дома си и средствата си за живот...

Но първо той трябва да притежава тази собственост. Трябва наистина да я притежава, да бъде предпазен от кръвожадните конгресмени и нахалните, готови да служат на чуждоземни интереси журналисти, които винаги започват някакво разследване, щом Земята се заеме с някоя планета.

Да осигурят законна база за завладяването — ето затова съществуваха контактърите.

— Джаксън — каза си Джаксън. — Ти ще си купиш тази малка стара фабрика за *бромокаин* утре и ще я притежаваш без всякакви пречки. Чуваш ли ме, момчето ми? Казвам ти го съвсем честно.

На другия ден, малко преди обяд, Джаксън се върна в града. Няколко часа усилено учене и дълъг разговор с учителя му бяха

достатъчни, за да разбере какво всъщност не е разбрал.

Оказа се доста просто. Беше изучил доста прибързано сложната и инвариантна техника за изолиране на корените в езика Хон. Беше си мислил, на база на предишното изучаване на други езици, че само значението на думите и конструкцията на изречението са основните фактори за разбирането на Хон. Но се оказа, че не е така. Когато се задълбочи в изучаването, Джаксън установи, че езикът Хон притежава някои неочаквани особености, като например афиксация и елементарна форма на редубликация. Вчера той дори и не бе подготвен за някакви морфологични несъответствия и когато това стана, той бе изпаднал в семантични трудности.

Новите форми не бяха трудни за изучаване. Проблемът се състоеше в това, че те бяха извънредно нелогични и противоречащи на цялостния дух на Хон.

Една дума се произнасяше с един звук и носеше едно значение — такава беше правилото, което бе установил преди. Но сега той откри осемнадесет важни изключения — съчетания, получени по различен начин — всяко от които чрез цял списък от променливи наставки получаваше различно значение. За Джаксън това бе доста странно. Като да бе попаднал на палмова горичка в средата на Антарктика.

Той изучи осемнадесетте изключения и се замисли за статията, която щеше да напише, когато се върне у дома.

А на следващия ден, по-мъдър и по-смел, Джаксън се насочи уверено към града.

4.

В канцеларията на Ерум той попълни държавните формуляри с лекота. На онзи първи въпрос „някога, в момента или в миналото случвало ли ви се е да *еликирате мушки форсикали*?“ сега той можеше да отговори с искрено „не“. Множественото число на думата *мушки* в първото си значение представляваше контекст на единственото число на думата „жена“. (Единственото число на *мушки*, използвано по подобен начин, би означавало безтелесно състояние на женственост.)

Еликация изпълняваше, разбира се, ролята на сексуално извършване, освен когато някой използва модификатора „*форсикали*“. В такъв случай терминът получаваше особено значение точно в този контекст, намекващ за доста сериозно полисексуално насилие.

Затова, тъй като не беше наянец, Джаксън можеше честно да напише не, тъй като никога не бе изпитвал подобни желаниа.

Ето колко просто бе всичко. Джаксън даже се ядоса на себе си, че не се беше сетил за това преди.

Той попълни останалите въпроси без особени трудности и подаде листа на Ерум.

— Това наистина е доста *ское* — каза Ерум. — А сега има само още две неща, които трябва да свършим. Първото може да стане веднага. След това аз ще уредя една кратка официална церемония за връчването на Акта за прехвърляне на собствеността, която ще бъде последвана от няколко дребни делови задачи. Всичко ще отнеме не повече от ден, след което собствеността ще бъде изцяло на ваше разположение.

— Разбира се, малкият, това е чудесно — каза Джаксън. Той не изпитваше досада от забавянето. Тъкмо напротив, бе очаквал да се бави много повече. На повечето планети местните доста бързо се досещаха какво става и трябваше да се положат сериозни усилия, за да може Земята да получи онова, което иска по законен начин.

А по въпроса защо го иска точно по този начин, това също не бе толкова трудно за досещане. Повечето земни хора бяха големи

идеалисти и вярваха горещо в такива идеи като истина, справедливост, съчувствие и подобни. И не само че вярваха, ами позволяваха на тези благородни идеи да ръководят действията им с изключение само на случаите, когато това бе неудобно или неизгодно. Но дори и да се случеше да извършеха нещо подобно, те продължаваха да говорят за морал. Което означаваше, че са лицемери — термин, за който всяка раса си имаше съответния синоним.

Земляните искаха да постигнат своето, но то да бъде направено да изглежда красиво. А не винаги можеше, особено пък когато онова, което искаха бе собствеността върху нечия чужда планета. Но по един или друг начин, те обикновено го постигаха.

Повечето чужди раси разбираха, че откритото противопоставяне е невъзможно и затова предприемаха разнообразни тактики на изчакване.

Понякога те отказваха да продават или изискваха безкрайно множество формуляри или разрешения от някой местен чиновник, който постоянно отсъства. Но за всеки подобен номер, контактът обикновено си имаше контрамярка.

Отказват да продават собственост на расова основа ли? Законите на Земята изрично забраняват подобно нещо, а Декларацията за правата на съзнателните същества постановява, че те имат право да живеят и работят там, където желаят. Това бе свобода, заради която Терра ще се бори, ако някой я принуди.

Пречат? Земната Доктрина за частната собственост не би го позволила.

Отсъства необходимият чиновник ли? Общият закон на Земята против създаването на пречки, предизвикани от действия на отсъствие, специално забранява подобна практика. И така нататък, и така нататък. Това бе игра на воля, която Земята винаги печелеше, защото силата винаги е на страната на умните.

Но наяните дори и не се *опитваха* да се противопоставят. Джаксън сметна това за доста жалко поведение от тяхна страна.

Размяната на земна платина за местна валута бе извършено и Джаксън получи сумата си в новички петдесетвърсови банкноти. Ерум примигна доволно.

— А сега, господин Джаксън, можем да привършим с днешната си работа, ако вие любезно *тромбрамчхуланчихирирате* както обикновено — каза той.

Джаксън се обърна с ококорени очи и стиснати до побеляване устни.

— Какво казахте?

— Само ви помолих да...

— Знам какво ме помолихте! Но какво означава това?

— Ами то значи... Значи... — Ерум се усмихна извинително. — Означава точно това, което казах. Тоест... Казано *етиболично*...

Джаксън заговори с тих и заплашителен глас.

— Кажи ми синонима.

— Няма синоним — отвърна Ерум.

— Виж какво, приятелче, по-добре е да измислиш някой... — Ръката на Джаксън хвана Ерум за врата.

— Спрете! Чакайте! Уххх! — развика се Ерум. — Господин Джаксън, умолявам ви! Как може да има синоним, когато за изразяването на това има само една-единствена дума... Как иначе бих могъл да я кажа?

— Ти ме мотаеш! — изръмжа Джаксън. — И е по-добре да престанеш, защото ние имаме закони против съзнателното объркване и създаване на пречки и други подобни действия пред клиента. Чу ли ме?

— Чух ви — разтрепера се Ерум.

— Тогава чуй и това: *престани да ме моткаш*, проклетнико! Имате си чудесен обикновен аналитичен език, който се различава от останалите само по много особената си тенденция за изолиране на частите на речта. И само това е, което ви дава възможност да говорите така, че да *омотавате* чужденците. Ясно ли е?

— Да, да — изплака Ерум. — Но повярвайте ми, аз нямам намерение ни най-малко да ви *мумнискаритирам*! Никакви *нонискакераки*, вие наистина трябва да ми *дебручили*!

Джаксън сви юмрук, но успя да се удържи. Не беше много мъдро да удря чуждоземци, ако има някаква вероятност те все пак да говорят истината. Хората на Земята не биха харесали подобно държание. И можеха да му отрежат заплатата. Пък ако по някакво нещастно

стечение на обстоятелствата убиеше Ерум, тогава можеше да си изкара и цели шест месеца затвор.

И все пак...

— Ще разбера дали не ме лъжеш! — изкрещя му Джаксън и излетя от канцеларията.

* * *

Той се разхожда почти час, смесвайки се с тълпите в централната част на Грат-ет, под сивите и миризливи Унгпердис. Никой не му обръщаше внимание. По всички външни белези, той би могъл да бъде и наянец, точно както и всеки наянец би могъл да изглежда точно като землянин.

Джаксън намери една приятна кръчма на ъгъла на улиците Нийс и Да и влезе в нея.

Беше тихо местенце, пълно само с мъже. Джаксън си поръча местната разновидност на бира. Когато му я сервираха, той се обърна към бармана:

— Смешна работа ми се случи онзи ден.

— Така ли? — отвърна барманът.

— Да бе, наистина — каза Джаксън. — Сключвах една голяма сделка и изведнъж в последния момент, поискаха да *тромамчхуланчихирирам*, както обикновено.

Той наблюдаваше внимателно лицето на бармана. По отпуснатото лице на мъжа премина лек израз на объркване.

— Че защо не го направихте? — попита той.

— А *вие* щяхте ли?

— Разбира се. Че нали това е обикновената *катханприптиая*.

— Разбира се — намеси се един от клиентите пред бара. — Освен, разбира се, ако се съмнявате, че се опитват да ви *нумнескаратират*.

— Не, не мисля, че са се опитвали да направят това — каза Джаксън с тих и безжизнен глас. Той плати за питието си и се насочи към изхода.

— Хей — извика подире му барманът. — Сигурен ли си, че не са те *нумнескаратирали*?

— Човек не може да знае със сигурност — отвърна Джаксън и си тръгна омърлушен с приведени рамене.

Джаксън вярваше в интуицията си. Както към езиците, така и към хората. Интуицията му говореше, че наяните са прави и не се опитват да го объркат нарочно. Ерум не си измисляше нови думи само за да го обърка. Той наистина говореше на Хон така, както си го знаеше.

Но ако беше така, тогава На имаше доста странен език. Всъщност бе невероятно ексцентричен. И приложението му беше не само любопитно. Беше просто невъзможно.

5.

Тази вечер Джаксън отново се захвана за работа. Откри още няколко вида изключения, които не само не знаеше, но не бе и подозирал за тях. Това беше група от двадесет и девет многостепенни усилватели. Тези думи, сами по себе си без определено значение, се използваша, за да се получат сложни и объркани серии от допълнителни значения на други думи. И всяка степен варираше според мястото на тези думи в изречението.

Затова, когато Ерум го бе помолил да *тромбрамчхуланчихирира*, както обикновено, всъщност е искал от Джаксън да извърши задължителния ритуал за изразяване на уважение. Това означаваше да плесне с ръце зад главата си и да се поклати върху токовете на обувките. И от него се искаше да направи това с израз на пълно, но скромно удоволствие, в съответствие с околната ситуация, състоянието на стомаха и нервите си, религията и моралните си принципи, като държи сметка за малките температурни разлики и влажността и не забравя принципите на търпение, сравнение и опрощение.

Това беше напълно разбираемо. И напълно противоположно на всичко, което Джаксън бе научил досега по отношение на Хон.

Всъщност езикът се оказваше повече от противоречив. Той бе просто немислим, невъзможен и напълно объркан. Беше не само като да откриеш палмова горичка на Антарктика, ами и да установиш на всичкото отгоре, че палмите раждат не кокосови орехи, ами мускатово грозде.

Просто не можеше да бъде! Но си бе точно така.

Джаксън направи онова, което се изискваше от него. Когато свърши да *тромбрамчхулатихирира*, както обикновено, оставаше само да мине през официалната церемония и да изпълни няколко дребни изисквания след нея.

Ерум го увери, че всичко е много просто, но Джаксън подозираше, че може да срещне известни трудности.

Затова, за да се подготви, той работи усилено три дни и успя да научи добре двадесет и деветте особени превъзходни форми, основните им места и усилващия им ефект във всяко от тях. Когато завърши с тази ужасна работа, индексът на яростта му бе достигнал 97,3620 по скалата на Графхаймер. Страничният наблюдател би могъл да забележи заплашителния блясък на сините му очи.

На Джаксън му бе дошло до гуша. Мразеше езика Хон и всичко нааянско. Имаше ужасяващото чувство, че колкото повече научава, толкова по-малко знае. Този език бе невероятно перверзен.

— Доообре — каза Джаксън накрая на себе си и на вселената. — Научих нааянския език и цял куп необясними изключения *и освен това* научих още и повече противоречащи си изключения на изключенията.

Джаксън помълча и продължи с много тих глас:

— Научих *изключително* много изключения. Човек би помислил, че този език се състои *само* от изключения. Но *това* — продължи той — е дяволски невъзможно, немислимо и неприемливо. Всеки език е даден от Бога и по принцип е *систематичен*, което означава, че трябва да следва някакви *правила*. Иначе никой няма да може да се разбере с *никого*. Така е и така трябва да бъде. И ако някой си мисли, че те могат да объркат един лингвист като Фред С. Джаксън...

Тук Джаксън направи пауза и измъкна бластера си от кобура. Той провери дали е зареден, щракна предпазителя и го прибра обратно.

— По-добре е никой да не се опитва да обърква повече стария Джаксън — промърмори Джаксън. — Защото следващият чуждоземец, който се опита, ще получи триинчова дупка в глупавото си дрънкащо гърло.

След като каза това, Джаксън тръгна за града. Чувстваше се определено объркан, но беше абсолютно решителен. Работата му бе да открадне тази планета изпод краката на жителите ѝ по законен начин и затова трябваше да се запознае добре с езика им. Затова, по един или друг начин, той щеше да *се запознае добре* с него. Ако не, щеше да ги запознае с няколко техни трупа.

И в този момент всъщност хич и не му пукаше, чии ще са те.

Ерум си беше в канцеларията и го чакаше. Заедно с него бяха кметът, президентът на градския съвет, президентът на градския район, двама съветници и директорът на борда на съвета за бюджетни кредити. Всички те се усмихваха леко и с прикрито притеснение. В

единия край на масата бяха подредени бутилки със силен алкохол и в помещението цареше дух на приятелство.

Изобщо изглеждаше, като да приемаха Джаксън в обществото като нов и високо ценен собственик, дал своя принос към Факка. Чуждоземните понякога го правеха точно така — приемаха дори и най-лошата сделка за добро, опитвайки се по този начин да се присъединят към Непреодолимите земяни.

— Мун — каза Ерум, като се ръкува сърдечно с него.

— И на теб също, приятелче — отговори Джаксън. Нямахше представа какво означава тази дума. Но и не го интересуваше. Можеше да избира от куп други наянски думи и бе решил да форсира нещата, за да приключи с работата си тук.

— Мун! — каза кметът.

— Благодаря, човече — отвърна Джаксън.

— Мун! — заявиха и останалите служители.

— Радвам се, че го приемате така, приятели — каза Джаксън. Той се обърна към Ерум. — Е, да приключваме, става ли?

— Мун-мун-мун — отвърна Ерум. — Мун-мун-мун.

Джаксън го гледа няколко секунди. После заговори с тих, спокоен глас:

— Ерум, синко, какво точно се опитваш да ми кажеш?

— Мун-мун-мун — заяви твърдо Ерум. — Мун-мун-мун-мун. Мун-мун. — Той замълча за миг и после с малко нервен глас запита кмета: Мун, мун?

— Мун... мун-мун — отвърна твърдо кметът, а останалите служители закимаха. Всички се обърнаха към Джаксън.

— Мун, Мун-мун? — попита го Ерум с разтреперан глас, но с достойнство.

Джаксън стоеше изтръпнал и безмълвен. Лицето му придоби холерично червен цвят, а на врата му запулсира голяма синя вена. Но той успя да заговори бавно, спокойно и безкрайно заплашително:

— Какво точно мислите, че правите вие, скапани, третокласни клоуни?

— Мун-мун? — попита кметът Ерум.

— Мун-мун, мун-мун-мун — отвърна бързо Ерум, като направи жест, че не разбира.

— По-добре говори смислено — каза Джаксън. Гласът му продължаваше да е тих, но вената на врата му се беше извила като пожарен маркуч под налягане.

— *Мун!* — каза бързо един от съветниците на президента на градския район.

— *Мун мун-мун-мун?* — отвърна той мъчително и гласът му се пречупи при последната дума.

— Значи няма да заговорите смислено, а?

— *Мун! Мун-мун!* — извика кметът и лицето му посивя от ужас.

Останалите погледнаха и видяха, че Джаксън е извадил бластера и го е насочил към гърдите на Ерум.

— Престанете да ме мотаете! — изкомандва Джаксън. Вената на врата му се извиваше като питон, който гълта жертвата си.

— *Мун-мун-мун!* — замоли се Ерум и падна на колене.

— *Мун-мун-мун!* — извика кметът и като издигна нагоре очи, припадна.

— Сега ще си го получиш — каза Джаксън на Ерум. Пръстът му се сви около спуська.

С тракащи зъби, Ерум успя да изрече едва:

— *Мун-мун, мун?* — Но след това нервите му изневериха и той зачака смъртта си с отпусната челюст и безсмислен поглед.

Джаксън притисна спуська. Но после внезапно го отпусна и прибра бластера в кобура.

— *Мун, мун!* — успя да пророни Ерум.

— Млък! — изръмжа Джаксън. Той отстъпи и изгледа стреснатите наянски големци.

Така му се искаше да изпозастреля всички! Но не можеше да го направи. С невероятна изненада Джаксън бе разбрал неразбираемата реалност.

Безпогрешният му лингвистичен слух бе дочул и полиглотският му мозък бе анализирал. Макар и объркан, той бе разбрал, че наянците не се опитваха да го измамат. Те не говореха безсмислици, а обикновения си език.

Сега този език бе съставен от единствената дума *мун*. Думата носеше в себе си обширен репертоар от значения чрез вариациите във височината на тона, промяната в интонацията и количеството на повторенията ѝ, ритъма, жестовете и изражението на лицето.

Език, състоящ се от безкрайни вариации на една единствена дума! Джаксън не искаше да го повярва, но бе твърде добър лингвист, за да се съмнява в доказателствата, които му даваха собствените му обучени сетива.

Можеше да научи и този език, разбира се, но докато го научеше, как ли още щеше да се промени?

Джаксън въздъхна и изморено потри лицето си. В известен смисъл, случилото се бе неизбежно. Всички езици се променят. Но на Земята и няколкото светове, с които се бяха свързали, езиците се променяха сравнително бавно.

На На скоростта на промяна бе по-висока. Доста по-висока.

Езикът на На се променяше със скоростта, с която на Земята се сменя модата, само че още по-бързо. Променяше се като цените или като времето. Променяше се безкрайно и безспир, в съответствие с неизвестни правила и неясни принципи. Променяше формите си, както лавината променя силата и посоката си. В сравнение с английския беше като глетчер.

Езикът на На бе наистина един чудовищен поток. Като реката на Хераклит. Човек не може да влезе два пъти в една и съща река, бе казал Хераклит. Защото водата в нея винаги тече и никога не е същата на едно място.

И по отношение езика на На това бе проста и буквална истина.

Всичко това бе много лошо. Но още по-лошото бе фактът, че наблюдател като Джаксън никога не би могъл да се надява да определи или изолира дори и един термин от динамичната и променяща се мрежа от думи, които съставляваха езика на На. Защото действията на един наблюдател сами по себе си бяха достатъчно груба намеса, предизвикваща разтърсване и възбуждане на самата система, предизвикващи я да се променя непредвидимо. И така, ако думата би била изолирана, нейните взаимоотношения с останалите в системата биха се нарушили по необходимост, а тя самата би станала безсмислена.

И поради факта на своята променливост, езикът бе абсолютно неподдаващ се на разшифроване и контрол. Чрез своята неопределеност, езикът на На се противопоставяше на всеки опит да бъде победен. И така, Джаксън стигна от Хераклит до Хазенберг, без

да намери друга опора. Той бе объркан и така притеснен погледна към големците с нещо като благоговение.

— Е, успяхте, момчета — каза им той. — Вие победихте системата. Старата Земя не може да ви глътне, а вие никога няма и да го забележите. Не бихте и могли даже. Но нашите хора обичат легалните действия, а нашите закони казват, че преди да извършим каквото и да било прехвърляне на собствеността, ние трябва да сме извършили диалога.

— *Мун?* — попита учтиво Ерум.

— Така че, предполагам, това означава, че трябва да ви оставя на мира, приятели — допълни Джаксън. — Ще го направя поне дотогава, докато законът като такъв фигурира по книгите ни. Но каква ли компенсация би могъл да поиска човек за това, по дяволите, а?

— *Мун-мун* — каза неуверено кметът.

— Е, сега ще си ходя — довърши Джаксън. — Трябва да сме честни... Но ако някога открия, че вие, наянците, сте ме мотнали...

Той остави изречението недовършено. Без дума повече, Джаксън се обърна и си тръгна към кораба.

След половин час бе вече в космоса, а след още петнадесет минути напусна околностите на планетата.

6.

От канцеларията на Ерум големците наблюдаваха как корабът на Джаксън блесна като комета в тъмното следобедно небе. Той се превърна в светеща точка и после изчезна в безкрая на вселената.

Големците стояха мълчаливо известно време, после се спогледаха. Внезапно, спонтанно, всички избухнаха в смях. Смееха се все по-силно, държаха се за коремите, а по лицата им се стичаха сълзи.

Кметът беше първият, който се опита да овладее тази истерия. Той се поизправи и каза:

— *Мун, мун, мун-мун.*

Тази мисъл веднага отрезви останалите. Радостта им секна. Те гледаха със страх към далечното, враждебно небе и премисляха току-що преживяното приключение.

Най-после младият Ерум попита:

— *Мун-мун? Мун-мун?*

Няколко от големците се усмихнаха на наивността на въпроса му. И все пак никой не успя да отговори на толкова простото, но все пак жизнено важно питане. Защо наистина? Смееше ли някой да се реши дори и да предположи нещо?

Сложно бе да се живее в съмнение не само към бъдещето, но и към миналото. Пък и ако наистина не можеше да се измисли отговор, тогава значи такъв нямаше изобщо.

Тишината продължи да виси в стаята и тогава устните на Ерум се извиха надолу с цинизъм, който не отговаряше на младостта му. Той грубо каза:

— *Мун! Мун-мун! Мун?*

Шокиращите му думи не бяха нещо необичайно за жестокостта на всяка младост, но подобни изрази не можеха да бъдат оставени неоспорвани. И почтеният първи съветник пристъпи напред, за да му даде отговор.

— *Мун-мун, мун-мун* — каза възрастният човек. — *Мун-мун мун-мун? Мун мун-мун-мун. Мун мун мун, мун мун мун, мун мун. Мун, мун*

мун мун... Мун мун мун. Мун-мун? Мун мун мун мун!

Прямата му увереност достигна до дъното на сърцето на Ерум. Неволно от очите му потекоха сълзи. Забравил всякакви задръжки, той се обърна към небето, стисна юмрук и извика:

— *Мун! Мун! Мун-мун!*

Усмихнат нежно, възрастният съветник прошепна:

— *Мун-мун-мун, мун, мун-мун.*

Това, за съжаление, бе чудната и страшна истина за положението, в което се намираха. Може би все пак бе добре, че останалите не я чуха.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.